

UOT-811.512.162

Səhifə: 20-25

<https://doi.org/10.59849/2663-8967.2024.2.20>

Fizuli Mustafayev
AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu,
filologiya elmləri doktoru
mustafayev.fizuli8@gmail.com

KİNO DİLİNDƏ ETNONİMLƏRİN LEKSİK-SEMANTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ

XÜLASƏ

Məqalə kino dilində etnonimlərin leksik-semantik xüsusiyyətlərinə həsr olunmuşdur. Qeyd edilir ki, etnonimlərin leksik-semantik xüsusiyyətlərini araşdırmaq istər dil tarixi, istərsə də müasir ədəbi dil üçün maraqlı faktlar verir. Buna görə də etnonimlər bir onomastik vahid kimi dilçilərin diqqət mərkəzində olmuşdur. Bu nəzərə alınaraq etnonimlərin semantik əlamətlərinə görə müxtəlif olmaları barədə ətraflı məlumat verilir. “Qızılbaşlar”, “Ağqoyunlular” və “Qaraqoyunlular” barədə olan məlumatlar və faktlar maraq doğurur. Azərbaycan tayfa, qəbilə adlarından əmələ gəlmiş çoxlu miqdarda toponimlər (etnotoponimlər), hidronimlər (etnohidronimlər), antroponimlər (etnoantroponimlər) mövcuddur. Kiçik araşdırmada etnonimlərin tarixən başqa onomastik vahidlərin yaranmasında fəal iştirak etməsi barədə də məlumat verilir, etnonimlərin leksik-semantik təhlilində, mənşəyinin izahında subyektiv, inandırıcı olmayan fikirlər barədə geniş şərhlər verilir. Burada kifayət qədər monoqrafiya, bədii ədəbiyyat və kinofilm parçalarından istifadə edilmişdir.

Açar sözlər: etnonim, leksika, semantik xüsusiyyət, zooetnonin, onomastika, dil tarixi, ədəbi dil.

Giriş: Azərbaycan etnonimlərinin leksik-semantik xüsusiyyətlərini kino dilində araşdırmaq istər dil tarixi, istərsə də müasir ədəbi dil üçün maraqlı faktlar verir. Buna görə də etnonimlər bir onomastik vahid kimi həmişə kino ssenariçilərini maraqlandırmışdır. Hələ XIX əsrdə A.Bakıxanov “Gülüstani-İrəm” əsərində dilçi kimi bir sıra etnonimlərin (hun, alan, qaspi, ləzgi, massaget, zığ və s.) leksik-semantik izahını verməyə çalışmışdır. XV əsrdə yaşamış Qızılbaş tayfasının adı haqqında Şərəfxan “Şərəfnamə” əsərində belə bir leksik-semantik izah verir. “Onlara ona görə “qızılbaş” deyilirdi ki, başlarında 12 qırmızı zolaqlı çalma gəzdirdilər”.

Belə rəvayət vardı ki: “Şeyx Heydər 12 imam şərəfinə səfəvi döyüşçülərinə 12 qırmızı zolaqlı çalma qoymağı əmr edir. Bu zamandan etibarən başlarına qırmızı çalma qoyan səfəvi tərəfdarları Qızılbaşlar adlanırlar” [1, s. 132-134]. Göründüyü kimi, verilən məlumat etnonim şəklini almış “qızılbaş” siyasi terminin semantikasının açılmasına düzgün istiqamət verir.

“Qızılbaş” sözü Azərbaycanın bir neçə bədii filmində işlənir. Məsələn:

“Solmaz: – Bura bax, oxu atıb, yayı gizlətmə. Nə demək istəyirsən? Sözü nü de.

Çinarə: – Yaxşı, deyim də. Amma mənə “Qızılbaş”lar kimi qorxutmağa çalışma. Mən elə bilirəm ki, adam gərək həmişə birinci addımı özü ata. Qarşısındakı adam da bilə ki, sənə ona münasibətin necədi. Burda utanmalı bir şey yoxdu ki” [“Dərs”, 2015].

“Hacı Həsən: – Şeyx Həzrətləri! Rica edirəm ki, o müqəddəs qədəmlərinizi bizim evə qoyasınız.

Məşədi Oruc: “Qızılbaş” cəngavəri kimi qarşımı kəsmə. Şeyx cənabları mənə qonağımdır, – deyə eşşəyin noxtasından yapışıb özünə tərəf çəkir [“Ölülər, 1980].

“Nəbi: Səlim bəy, atan atanı döydürüb ölümcül hala saldı. Sevdiyimi əlimdən almaq istədik. Mən sənə atanı öldürdüm, sizin adamlar mənə qarşıdır. Aramızdakı ədavət qurtardı. Amma istəyirsən başın salamat qalsın, incitmə camaatı!

Tunc Vəli: – Amma, bəy, qəşəng bığların var ha? Özünü lap “Qızılbaşlara” bənzədirsən” [“Qaçaq Nəbi”, 1980].

Kinoaktyorların dilində işlənən “Qızılbaş” ifadəsi xüsusi səslə vurğulanır.

“Qızılbaş” sözü iki leksik vahiddən – “qızıl” və “baş” sözlərinin birləşməsindən əmələ gəlmişdir. Lakin hər iki söz həqiqi mənalarında deyil, məcazi mənada işlənmişdir. “Qızıl” sözü dilimizdə “qırmızı” mənasında bu gün də işlənir: Qızıl bayraq, Qızıl meydan. Deməli, “Qızıl” əvəzinə “qırmızı” işlətsək, “qırmızı baş” birləşməsi alınar. Lakin bu birləşmələrdə də verilən tarixi məlumata əsasən, “baş” – “çalma” əvəzinə işlənir. Yəni, “qırmızı çalmalı” birləşməsi “qızılbaş” ifadəsi ilə əvəz olunmuşdur.

A.Bakıxanov ağqoyunlular və qaraqoyunluların mənşəyi haqqında müəyyən dərəcədə məlumat verir.

“Azərbaycan etnonimləri semantik əlamətlərinə görə müxtəlifdir. Bunlardan bir qismi zooetnonim (ağqoyunlu, qaraqoyunlu, quşçu və s.) kimi diqqəti cəlb edir” [2, s. 85-86]. “Lakin onun verdiyi məlumatda nə üçün həmin tayfaların məhz ağqoyunlular və qaraqoyunlular adlandırıldığı aydın olmur? Tarixçilərin verdikləri məlumata görə: *“Qaraqoyunlular öz bayraqlarına qara qoyun, Ağqoyunlular isə ağ qoyun şəkli çəkdiklərinə görə, onlar “qaraqoyunlu” və “ağqoyunlu” adlanmışlar”* [3, s. 37].

İndi isə “Ağqoyunlu” və “Qaraqoyunlu” ifadələrinin müxtəlif filmlərdə işlənməsinə diqqət yetirək: “Raki: – Özünü ələ al ata! Şah sənə baxır. Özü də deyir ki, *“ağqoyunlu”lardan* özünü gözlə.

Akşad: – Başa düşdüm, gəldiyin yol səni incitmədi ki, bəniadam!

Qərib: Yox, gözümü yumub-açdım, bir də gördüm burdayam” [*“Qərib cinlər diyarında”*, 1977].

“General Nakaşidze: – Paqonlarınızdan utanın, cənablar! Əlahəzrət imperatorun sizə verdiyi çörəkdən utanın! Ayağı çarılıq bir çobanın, quldurun əlində aciz qalıbsız! Elə bil *“ağqoyunlu”lar* və *“qaraqoyunlu”lar* kimi bütün ixtiyarımızı alıb əlimizdən. Görün nə qədər şikayət gəlib! Bəylər, hampalar qan ağlayır onun əlindən” [*“Qaçaq Nəbi”*, 1980].

Tarixi məlumatlardan aydın olur ki, “qaraqoyunlu” və “ağqoyunlu” tayfaları XII əsrdən etibarən Azərbaycanın cənub torpaqlarında və İran ərazisində yaşamışlar. Sonralar qaraqoyunlu tayfaları “Qaraqoyunlular” dövlətini (1378 və 1468-ci illər), ağqoyunlu tayfaları “Ağqoyunlular” dövlətini (1370-1502-ci illər) yaratmışlar. “Qaraqoyunlular” və “Ağqoyunlular” türkdilli tayfa birləşmələrindən ibarət olmuşlar. Mənşəcə “Qaraqoyunlular” oğuz tayfalarından ibarət idi. “Ağqoyunluların” tərkibi Qacar, Bayandır və başqa tayfaların birləşməsindən ibarət olmuşdur. Onomastik leksika baxımından diqqəti cəlb etdiyinə görə “Qaraqoyunlular” və “Ağqoyunlular” sülalələrinin başçılarını əks etdirən cədvəllər mövcuddur.

Hazırda dilimizdə Azərbaycan tayfa, qəbilə adlarından əmələ gəlmiş çoxlu miqdarda toponimlər (etnotoponimlər), hidronimlər (etnohidronimlər), antroponimlər (etnoantroponimlər) mövcuddur.

Respublikamızın ərazisində rast gəlinən İlxıçı, Təklə, Dəmirçilər, Muğanlı, Xəlfəli, Dəllər, Bucaq, Dondarlı, Qazax, Quşçu, Oğuz, Bilgəh, Eymur, Məşədi Kərim məhəlləsi, Qaradonlu, Alpout, Qaraqoyunlu və s. bu cür adlara bədi ədəbiyyat nümunələrində və kinofilmlərdə tez-tez rast gəlirik.

“Niyaz: – Mal ferması kənddən çox uzaqda deyildi. Camaat *İlxıçıdan* ora piyada gəlib-gedirdi. Kənddən baxanda fermanın sahəsində şiferli uzun tövlələr görünürdü. Fermadan da baxanda çayın ətrafındakı *Təklə* evləri görünürdü Bu kənd düzəngahda olsa da bağlı-baratlı idi, yaşıllıq idi, amma fermada bircə dənə də heyvan gözə dəymirdi.

Qasım: – Bu inəyin belindəki yaraya tozaoxşar dərman səpmək lazımdır” [*“Kişi sözü”*, 1985].

“Nakaşidze: – Pristavı döydürür, *Dəmirçilərdən* gələn hampanı ağaca sarıtdırır. *Muğanlıdakı* evləri qarət edir, kişilərinin də bığlarını kəsdirir.

Səlim bəy: – Bu ölümdən bətərdi.

Nakaşidze: – Gözünüzün qabağında hökumətin qızıl vergisini kim yığır? Nəbi! Dustaqları kim azad eləyir? Yenə Nəbi! Gör nə günə qalıbsız, kəndxudanı da Nəbi dəyişdirir. Nəbi! Nəbi! Hansı birini deyim?!” [*“Qaçaq Nəbi”*, 1980].

“Kapitan: – Mən sənə bütün polis dostlarımla və şəhərimizin bütün sakinlərinin adından təşəkkür edirəm. Eşq olsun sənə. Cəmi 12 yaşı olsa da, Asif çox igid, diqqətli, cəsarətli oğlandır.

Solmaz: – Sən doğrudan da əjdahasan. Mən fəxr eləyirəm ki, sənənlə bir sinifdə oxuyuram. Həm də, axı, səni *Xəlfəli* torpağı yetirib” [“Dərs”, 2015].

“Sarı: – Miriş qayıdanacan qoyma azar yaxın düşə mal-qaraya... İndi day doxturumuz da var, feldşerimiz də.

Qasım: – Dəllərin mal-qarası deyil ki, qırıla... Bir də ki azar gələndə doxtura, feldşərə baxmır, Sarı dayı. Gərək heyvana yaxşı qulluq eləyəsən ki, azara tutulmayalar [“Kişi sözü”, 1985].

“Akşad: – Səni tez yetirən mənim sehlərimdir. *Bucağa* qədər gedən yolu ayaqla çətin getmək olur. İndi mən bir neçə gözübağlıca və sehri göstərməklə tükənməz qüdrətimi sənə bildirəcəyəm.

Qaraşad: – Qonaq *Dondarlıdan* gəlib, bəlkə bir az dincəlmək istəyir” [“Qərib cinlər diyarında”, 1977].

“Min Qaxazdan köhlən ata,

Yalmanına yata-yata.

At qan-tərə bata-bata,

Göy yaylaqdan belinə qalx,

Kəpəz dağdan Göy-Gölə bax!” [“Yurdum-yuvam” telefilm, 1988].

“Məsmə arvad: – *Quşçu* yerinin üzüm bağında gizlənməyib ki... Çıxar də... üzə...

Rəis: – Yaxşı, yaxşı. Çıxan kimi aparın basın qoduqluğa, ağı başına gəlsin!

Məsmə arvad: – Bura bax ey, göygöz kosa, *Qaradonlu* banditinə bənzəyirsən. Nəvəmi neyləmişiniz? Hanı Əlabbas?” [“Yuxu”, 2001].

“Qoca aktyor: – Leyli, *Eymur* bulağından su içmə ha, yoxsa o söz...

Leyli: – Ağzunu təmiz saxla, qızın yerindəyəm, birdən-ikidən zarafat eləmişəm səniyən...

İkinci aktyor: – Leyli, fikir vermə, başını itirib kişi... *Oğuzun* vağzalına baxma. Çox səfəli yerləri var bu rayonun. Bir bulaqları var, barmağını iki dəqiqə içində saxlaya bilmərsən, donar. Elə suları var ki, üz-gözünü yusa kor adamın gözləri açılar...” [“Qəzəlخان”, 1991].

“Katibə: – Olmaz, ay xala, olmaz!

Məsmə arvad: – Keç qırağa ləçər, sən pudra-kraskovun dərdini çək!

(Məsmə arvad Fərəcovun kabinetinə soxulur).

– Balam nə istəyirsiniz bizdən? Nöşün əl çəkmirsiniz yaxamızdan? Yuxu görmək qadağandır bəyəm? Hanı Əlabbas? *Bilgəh* çimərliyindən itəndir uşağım. Qudurmusuz deyəsən? Bazarı soyursuz, ev tikəndən pul alırsız, su çəkəndən pul alırsız, azlıq eləyir bəgəm sizə?” [“Yuxu”, 2001].

“Hacı Həsən: – Vallahi razı olmaram, Şeyx cənablarının bəndəçiliyini özüm də qəbul edəcəyəm, vallah olmaz. *Məşədi Kərim* məhəlləsində qoymaram onu.

Məşədi Oruc: – Sənin başın üçün razı olmaram. Çünki, Şeyx cənablarını boynumuzda haqqı çoxdur... Hacı Həsən, burax eşşəyin başın” [“Ölülər”, 1980].

“Akşad: – Ey bəniadam, bu iki cin mənim təlxəglərimdir, başqa cinlərdən çox məzəli və ağıllıdırlar. Özləri də *Alpout* ləhcəsində danışirlar. Buna görə də icazə vermişəm ki, kefləri nə istəyir danışsınlar, desinlər, məni güldürsünlər. Birinin adı Əsra!. Birinin adı Kəsra” [“Qərib cinlər diyarında”, 1977].

Hidronimlər barədə ayrı bəhs etmək istəyirik. Məsələn Qara çay, Tərtərçay, Biləsuvarçay, Alpançay, Ağ çay, Qudyalçay, Samur çayı, Ax-ox çayı, Viləşçay və sair. İndi isə bu hidronimləri bədii və televiziya sənədli filmlərində izləyək.

“Asif: – Niyə bu gün oyuna baxmağa gəlməmişdin?

Çinarə: – Heç... Bir az gəzişmək istədik.

Asif: – Gəzişmək üçün *Qaraçayın* ətrafı lap yerinə düşərdi, doğrudurmu?

Çinarə: – Nə var? Yoxsa elə bilirdin day biz hamımız sənə azarkeşinik”. [“Dərs”, 2015].

“Təhməz: – Ay sədr, çamadanı da qoy çiynimə, gedirəm *Tərtərçayın* yanındakı çayxanaya.

Leyli: – A, zəhmət çəkməyin, özümüz aparardıq. (Qoca artist tərs-tərs Leyliyə baxır...)

Təhməz: – Nə zəhmət, bacım! Təki sənintək məşhur adamların zəhmətin çəkək!” [“Qəzəlخان”, 1991].

“Akşad: – Hə, təlxəklərim, qonağımızın keyfini açın.

Birinci təlxək: – Xoş gəlmisən Qərib, bizim diyara!

İkinci təlxək: – Çəkil, *Biləsuvar çaydan* tutduğum balıqları verim Qəribə” [“Qərib cinlər diyarında”, 1977].

“Mansurov: – Sakit olun!..

Məsmə arvad: – Burax məni! Bax, budur sizə deyirəm, nə qədər ki, buraları dağıtmamışam, qaytarın mənim nəvəmi. Yoxsa buraları yandırıb, külünü də *Alpan çaya* tökərəm. Bu harada görülüb ki, yuxu görməyin üstündə adamı türməyə salsınlar” [“Yuxu”, 2001].

“Qasım: – Deyirəm, hara çatışmır burda, təmiz havanın qabağını kəsmisən. Keç get, qoy *Ağçayın* mehi vursun bizi.

“Niyaz: – Başağrısı, öskürəyi olan heyvanlara nə verirsen bəs? Ürəkbulanması, sətəlcəm...” [“Kişi sözü”, 1985].

“Hacı Həsən: – Başın üçün eşşəyi buraxası deyiləm... .

Məşədi Oruc: – Ay Hacı, nə yapmışsan bu eşşəyin başından, qorxursan düşər *Qudsəlçaya*? Şeyx həzrətləri sən qardaşını dirildib, yoxsa mənim?

Hacı Həsən: – Balam, qardaşını dirildib də, səni ki diriltməyib? [“Ölülər”, 1980].

“Nakaşidze: – Əyləşin görək.

Şlavoçinski: – Zati-aliləri, bir söz deyəcəm, təvəqqe edirəm, qəzəblənməyin. Kaş təmizlikdə bizim məmurlar da Nəbiyə oxşayaydı.

Nakaşidze: – Bəlkə *Samur* çayının da suyundan təmizdir” [“Qaçaq Nəbi”, 1980].

“Xalid: – Baba, sən bu kitabda *Ax-ox* və *Viləşçay* haqqında bir şey oxumusan?

Baba: – Nəinki oxumuşam, hətta bəzilərini özüm yazmışam.

Xalid: – Bəs nahaq yerə professor olmamısan ki?” [“Dərs”, 2015].

Abdal, Bayandur, Altay, Xəzər, Əfqan, Tatar, Zülqədər və sair antroponimlərin mənşəyi eyniadlı etnonimlərlə bağlıdır. Yəni də bədii filmlərə müraciət edək:

“Birinci təlxək: – Qərib bizə öyrədəcək hər şeyi!

İkinci təlxək: – Öyrədəcək buğda əkib-biçməyi!

Birinci təlxək: – Eyləyəcək şahım onu baş vəzir!

İkinci təlxək: – Ah, salacaqdır başına daş vəzir!

Qərib: – Çatacaq dadınıza Əfqan, Tatar, Zülqədər!

Akşad: – Oxuyar mahnısını Altay, Xəzər, Bayandur!

Qərib: – Nə oldu, Abdal yaddan çıxdı ki?” [“Qərib cinlər diyarında”, 1977].

Bədii ədəbiyyat səhifələrində misal kimi göstərdiyimiz onomastik vahidlər də tədqiqat baxımından maraq doğurur.

“Var olsun Qarabağ əcəb şəfalı,

Basa Xaçın axar, ayağa Qarqar” (Aşıq Ələsgər).

“Bu vaxta qədər kimsə *Ayrım* qızından “yoruldum” sözünü eşitməmişdi” (A.Şaiq).

“Horadizin yuxarı tərəfində *Hüngütlü* adlı bir kənddən iki çolpa alıb evə qayıtdım” (Ə.Vəliyev).

“Sınıq körpü indi Qazax, Şəmsəddin və Dımirçi-Həsənli camaatı arasındadır. (M.C.Qarabaği).

“Xətm oldu bizə, düzdi vilayət kefə baxsın,

İymiri, Dirağırdı, Safikürdi, Şəxavənd”

“Səfikürdü, Hacı Samlu, Kolanı

Tutarlar, soyarlar dalda qalanı” (Q.B.Zakir).

“Cəmiyyətin sədri Gövhər xanım Qacar savadlı, işgüzar, bacarıqlı qadın idi” (C.Məmmədquluzadə).

“Xızının üstündən görünür Quşçu

Dağların başında bir kənddir ki, bu

Bu saat qar basmış, görünməyir heç” (M.Müşfiq).

“Göyçə gölü yaylaqlarından Ağrı dağının vadisinə enən çayın lap başladığı yerdə kiçik bir kənd salıb adını da *Qaraqoyunlu* qoymuşdur” (F.Kərimzadə).

“Meydanda Lələ bəyin göndərdiyi üç mürid vardı... iyirmi dörd–iyirmi beş yaşlı Rüstəm Qaramanlı, ondan bir qarış hündür, irigözlü, iriağızlı Məhəmməd bəy Türkman və özü kimi boylu-buxunlu on səkkiz–on doqquz yaşlı Əhməd bəy Türkman” (F.Kərimzadə).

“Bayandır xanın yigitləri Dirsə xanı qarşılədilər” (“Kitabi-Dədə Qorqud”).

“Burada çoxdan yaşayanlar və eyni lövhəni hər gün seyr edənler Xəzərin bir ülviiyyətinə, ondakı boyaların bu zənginliyinə Tahir kimi valeh olurdular” (M.Hüseyn).

“Bu, qızılbaş cəngavəri Xəlil Zülqədər idi” (Ə.Nicat).

Bu bədii parçalarda *Vərəndə, Qarqar, Hüngütlü, Qazax, Dəmirçi, İymiri, Dirağırdı, Kolanı, Quşçu, Qaraqoyunlu* – etnotoponim, *Ayrim qızı, Gövhər xanım, Qacar, Rüstəm Qaramanlı, Məhəmməd bəy Türkman, Əhməd bəy Türkman, Bayandır xan, Xəlil Zülqədər* – etnik mənsubiyyəti göstərilmiş antroponim, *Xəzər* – etnohidronimdir.

Akademik A.Qurbanov yazır: “*Etnonimlər tarixən başqa onomastik vahidlərin yaranmasında çox fəal iştirak etmişdir*” [3, s. 303]. *Vərəndə, Qarqar, Hüngütlü, İymiri, Kolanı, Bayandır* və s. etnonimlər semantik baxımdan bugünkü ədəbi dilimizdən uzaqlaşmışdır. Bunların leksik-semantik izahı üçün mütləq qədim lüğətləri, tarixi mənbələri, klassiklərin əsərlərini, dialektləri müqayisəli surətdə araşdırmaq lazım gəlir. Bu cəhəti qeyd etmək lazım gəlir ki, müasir dilçiliyimizdə onomastik vahidlərin, xüsusilə etnonimlərin leksik-semantik təhlilində, mənşəyinin izahında subyektiv, inandırıcı olmayan fikirlər də vardır. Ə.Dəmirçizadənin fikri maraqlıdır: “*Məsələn, “qurd” etnoniminin izahı ağlabatan deyildir. Fikrimizcə, qurdu (canavarı) Azərbaycan xalqının totemi kimi izah etməyin heç bir elmi və tarixi əsası yoxdur. Kaspi, Xəzər, Sak, Skif, Hun, Sabir-Suvar, Oğuz, Qıpçak və s. etnonimlərin leksik-semantik izahına dair araşdırmaları dil tariximizin tədqiqi üçün maraqlı faktlar verir*” [4, s. 89].

Nəticə: Dil elementlərini aşkara çıxarmaq üçün ən çox fonemlərin müqayisəsi aparılır. Fikrimizcə, kino dilində belə müqayisələr sözlərin, o cümlədən qədim etnonimlərin leksik-semantik xüsusiyyətlərinin aşkara çıxarılmasında daha etibarlı əhəmiyyət kəsb edə bilər.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Şərəfxan. “Şərəfnamə”. II cild. SPB. 1862. səh. 132-134.
2. Bakıxanov A. “Gülüstani-İrəm”. Bakı. 1851. səh. 85-86.
3. Qurbanov A.M. “Azərbaycan onomalogiyasının əsasları. II cild. Bakı. Nurlan. 2004. səh. 303.
4. Dəmirçizadə Ə. Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi. I hissə. Bakı. 1979. səh. 48-50.

Bədii filmlər

1. “Qərib cinlər diyarında”, 1977.
2. “Dərs”, 2015.
3. “Qəzəlxan”, 1991.
4. “Yuxu”, 2001.
5. “Ölülər”, 1980.
6. “Kişi sözü”, 1985.
7. “Qaçaq Nəbi”, 1980.

Физули Мустафаев

Лексико-семантические особенности этнонимов языка кино

Резюме

Статья посвящена лексико-семантическим особенностям этнонимов в киноязыке. Отмечается, что исследование лексико-семантических особенностей этнонимов дает интересные факты как для истории языка, так и для современного литературного языка. Поэтому этнонимы оказались в центре внимания лингвистов как ономастическая единица.

В статье представлена подробная информация о разнообразии этнонимов по их семантическим характеристикам.

Представляют интерес сведения и факты о «Гызылбаш», «Аггоюнлар» и «Гарагоюнлар».

В статье также содержится большое количество топонимов (этнотопонимов), гидронимов (этногидронимов), антропонимов (этноантропонимов), образованных от названий азербайджанских племен.

В небольшом исследовании также приводится информация об активном участии этнонимов в создании других ономастических единиц исторически. Отмечается, что для их лексико-семантического объяснения необходимо сравнительное изучение древних словарей, исторических источников, произведений классиков, диалектов.

В статье лексико-семантический анализ этнонимов также дает информацию о субъективных, неубедительных представлениях в объяснении их происхождения. Здесь использовано достаточное количество монографий, художественных и кинофрагментов.

Ключевые слова: этноним, лексика, семантический признак, зооэтноним, ономастика, история языка, литературный язык.

Fizuli Mustafayev

*Lexico-semantic features of the ethnonyms of the cinema language
Summary*

The article is devoted to the lexical and semantic features of ethnonyms in film language. It is noted that the study of the lexical and semantic features of ethnonyms provides interesting facts both for the history of the language and for the modern literary language. Therefore, ethnonyms were in the center of attention of linguists as an onomastic unit.

The article provides detailed information about the diversity of ethnonyms according to their semantic characteristics.

Information and facts about "Gyzylbash", "Agyoyunluyr" and "Karagoyunluyr" are of interest.

The article also contains a large number of toponyms (ethnotoponyms), hydronyms (ethnohydronyms), anthroponyms (ethnoanthroponyms) formed from the names of Azerbaijani tribes and tribes.

A small study also provides information on the active participation of ethnonyms in the creation of other onomastic units historically. It is noted that for their lexical-semantic explanation, a comparative study of ancient dictionaries, historical sources, works of classics, dialects is necessary.

In the article, the lexical-semantic analysis of ethnonyms also provides information about subjective, unconvincing ideas in explaining their origin. A sufficient number of monographs, fiction and film fragments are used here.

Key words: *ethnonym, lexicon, semantic attribute, zooethnonym, onomastics, language history, literary language.*

Çapa tövsiyə edən: *AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu*

Rəyçilər: *professor İsmayıl Məmmədli
dosent Nərgiz Hacıyeva*